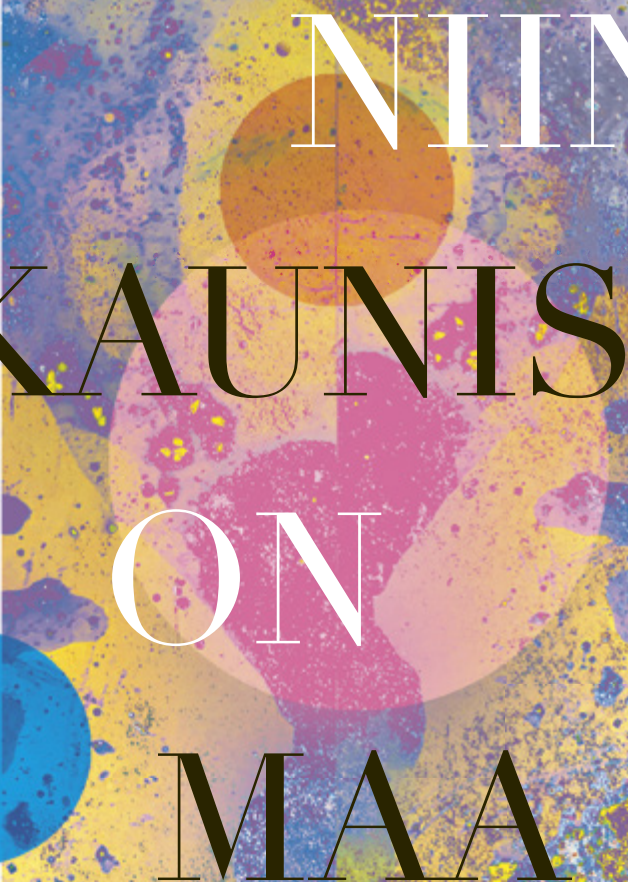


MARKKU PÄÄSKYKEN



NIIN
KAUNIS
ON
MAA

TAMMI

MARKKU PÄÄSKYNE

NIIN
KAUNIS
ON
MAA



tammi
80 VUOTTA

Tämän teoksen lähtökohtina ja kuvauksen kohteina ovat olleet tapahtumat vuosina 2008–2023. Henkilöiden yksityisyyden suojelemiseksi nimiä, ajankohtia ja paikkoja on muutettu.

Tekijä kiittää Taiteen edistämiskeskuksen Kirjallisuustoimikuntaa taloudellisesta tuesta. WSOY:n kirjallisuussäätiötä tekijä kiittää sekä tuesta että kolmevuotisesta asuinpaikasta Sammatin Vares-Kantolassa kesästä 2022 lähtien. Suuret kiitokset kuuluvat myös Kansan Sivistysrahastolle, joka mahdollisti residenssityöskentelyn Ruusintorpassa heinäkuussa 2021, sekä Suomen Ateenan-instituutille, jossa tekijä sai työskennellä kaksi toukokuusta viikkoa 2022.

Niin kaunis on maa -kappaleen sanat: Kari Rydman.

Lainauksen suomennokset ovat tekijän.



© MARKKU PÄÄSKYNYN JA TAMMI 2023

TAMMI ON OSA WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖTÄ

ISBN 978-952-04-4787-8

PAINETTU EU:SSA

...sillä maassa piilee voima.

VERGILIUS

*Muista, että minä saan tehdä
mitä hyvänsä kenelle tahansa.*

CALIGULA

LAUANTAI

KAIKKI KYYPYKKESET EIVÄT OSAA LUKEA

ALIINA TULI keittiöön ja kysyi pitäisikö meidän lähteä etsimään heitä. Maria ja Tuomas olivat lähteneet meiltä myöhään eilen illalla mutta eivät olleet saapuneet kotiinsa. Nyt heidän tyttärensä lapsenvahti oli soittanut Aliinalle ja kysellyt missä tytön vanhemmat oikein viipyivät. Olin eilen tilannut Marialle ja Tuomakselle taksin ja saattanut heidät ulos. Olin nähnyt heidän menevän autoon ja katoavan pimeyteen. Yö oli ollut niin hieno että olin jäänyt sitä ihailemaan, ilma oli kirkas, kylmä, raikas, kuulin liikenteen kaukaisen huminan ja pensaissa piileskelevän eläimen ääntelyn, ajattelin hetken ainutkertaisuutta ja sattumanvaraista läsnäoloani. Kuolemaa ja elämääkin ajattelin, palasin sisään ja ryhdyin siivoamaan keittiötä Aliinan kanssa. Se oli nopeasti tehty, me kaadoimme itsellemme lasilliset ja istahdimme sohvalle. Kaikki tuntui hyvältä ja oikealta. Ilta jonka olimme jakaneet ystävien kanssa, ruoat jotka söimme, aiheet joista juttelimme, tunnit jotka kuuluivat kovin äkkiä.

”Musta tuntuu että Maria ja Tuomas ovat menneet taas hotelliin”, sanoin.

”Kertomatta kenellekään?”

”Kertomatta kenellekään.”

Lapsenvahdin soitosta oli kulunut puolisen tuntia. Me olimme molemmat heränneet siihen ja kello oli melkein yhdeksän aamulla. Maria ja Tuomas eivät olleet vastanneet viesteihin. Heidän puhelimensa olivat kiinni.

”Niin, he ovat olleet ennenkin hatkassa”, Aliina sanoi.

”Ensimmäisellä kerralla he katosivat Kämpiin.”

”Siitä kerrasta on jo useampi vuosi.”

”Heillä ei ollut vielä Kerttua silloin. Kerttu on kohta kymmenvuotias, edellisestä kerrasta on kulunut vähintään yksitoista tai kaksitoista vuotta.”

”Siksi tämä vaikuttaakin erikoiselta.”

”Mitä me teemme?”

”Mä soitan lapsenvahdille ja kysyn onko Kertulla kaikki hyvin. Onni, eihän sulla tänään ole mitään ohjelmaa?”

”Ei.”

”Mulla on töitä mutta niitä voi siirtää. Tarkoitan vain että jos meidän täytyy mennä sinne.”

”Tietysti. Outoa että he tekivät sen nyt.”

”No, ehkä se ei liity meihin mitenkään.”

”Miksi heillä muuten oli lapsenvahti? Miksei Marian äiti ollut siellä Kertun seurana niin kuin tavallisesti?”

”En yhtään tiedä.”

Lokakuinen lauantaiaamu valkeni hitaasti. Ei satanut, ei tuullut. Aliina soitti lapsenvahdille ja minä keitin kahvia. Olimme tunteneet Marian ja Tuomaksen jo pitkään. Tapasimme heidät vuosia sitten keväällä ja ystäväystyimme saman tien. Jälkeenpäin olen ajatellut että olisimme tutustuneet toisiimme muutenkin koska ympyrämme

ovat pienet, koska Helsinki on pieni kaupunki. Aliina ja minä seisoskelimme tupakalla erään gallerian sisäpihalla kun Maria ja Tuomas tulivat siihen. Esittäydyimme toisillemme, juttelimme niitä näitä ja pian tajusimme että vaikka meillä oli paljon yhteisiä tuttuja, emme silti olleet tavanneet kasvokkain. Gallerian näyttely saattoi olla yhdentekevä, en muista, en ole varma, en enää tiedä miksi olimme menneet sinne, kutsusta varmaankin, sillä muistan hyvin että ne olivat avajaiset jotka pidettiin joskus huhtikuun alkupäivinä. Gallerian taiteilijaa tai taiteilijoita en muista mutta muistan hyvin kuinka me neljä jäimme sisäpihalle juttelemaan ja kuinka hauskaa meillä oli.

He olivat kiinnostavia ihmisiä. Siihen aikaan he olivat lapsettomia ja heillä oli tapana oleskella talvet ulkomailla. Minusta oli kiehtovaa kuunnella tarinoita paikoista joissa en koskaan tulisi käymään. Tosiaankin he olivat matkustelleet paljon, en tunne ketään joka olisi matkustellut yhtä paljon. Tai ehkä matkustella on väärä sana, Maria ja Tuomas saattoivat lentää johonkin maahan viimeistään marraskuussa ja viettää parissa kolmessa eri paikassa koko talven. Usein he palasivat vasta maaliskuussa kun kevään ensi merkit olivat ilmassa. Heille tällainen elämäntapa sopi hyvin, ei ollut estettä sille että he viettivät pitkiä aikoja kaukana kotimaastaan. Ihmettelin joskus miksi he ottivat niin vähän matkatavaroita mukaansa. Tuomas vastasi että he matkustivat aina kevein kantamuksin, ostivat osan tavaroista ja vaatteista vasta perillä ja jättivät jälkeensä kenkiä, hattuja, takkeja, kosmetiikkaa ja niin edelleen. ”Kaiken oman kannan mukaan, niin kuin roomalaiset sanoivat”, Tuomas sanoi. Kerran he vuokrasivat suuren, lähes tyhjän

huoneiston Pariisista ja viettivät siellä talvikuukaudet. He sisustivat huoneiston kirpputoreilta ja antiikkikaupoista hankkimillaan tavaroilla ja jättivät sinne melkein kaiken. Heidän mielestään oli huvittavaa että näkymä keittiön kattoikkunoista muistutti heidän oman keittiönsä näkymää. Johanneksenkirkon kaksoistornien sijaan he näkivät Eiffel-tornin joka ei menettänyt taianomaisuuttaan koko sen kolean ja sateisen talven aikana. Kuulen vieläkin Tuomaksen sanovan, kuinka ”me asuttiin vanhassa ja koristeellisessa talossa Eiffel-tornin eteläpuolella, pikkukadulla nimeltä d’Ouessant tai d’Ushant niin kuin me lausuttiin, lähellä rumaa Saint-Léonin kirkkoa ja vieläkin rumempaa Ametten peruskoulua. Ja entäs Pariisi ja pariisilaiset, pariisilaiset tosiaankin, pariisilaiset etenkin, sen mä kyllä sanon että he olivat...”

En tavoittanut taksikusia joka oli ottanut heidät kyytiin. Saimme numerotiedustelusta Marian ja Tuomaksen vanhempien yhteystiedot ja soitimme heille. He eivät tienneet mitään, eivät kummankaan vanhemmat. He eivät kuulostaneet huolestuneilta, eivät edes Kertun takia. Samalla ilmeni että lapsenvahti oli ollut yhteydessä ensin Marian vanhempiin jotka asuivat Helsingissä. Tuomaksen vanhemmat elelivät jossakin pikkukylässä lähellä Etelä-Savon ja Pohjois-Karjalan rajaa. He kuulostivat kyllästyneiltä ja sanoivat ettei tämä ollut ensimmäinen kerta kun näin kävi, ei myöskään viimeinen. Emme itsekään olleet huolissamme mutta tunsimme että olimme jollakin tavalla osallisia ystäviemme katoamistempussa.

Joskus he kutsuivat meidät kylään viikoksi tai kahdeksi sen jälkeen kun olivat kotiutuneet matkakohteeseensa. Joskus he

vuokrasivat asunnon syrjäseudulta, peltojen, viinitarhojen, maalaistalojen, jokien ja kukkuloiden keskeltä. Joskus taas he asuivat talvikuukaudet Välimeren tai Atlantin rannalla. Kerran he viipyivät kuukauden Azeitãon kylässä Lissabonin eteläpuolella. Olimme heidän luonaan viikon ennen kuin he siirtyivät pohjoisemmille seuduille, muistaakseni Sintraan tai Coimbraan. Azeitão oli oikeastaan muutamman pienen kylän kokonaisuus, ja Maria ja Tuomas olivat vuokranneet kodin jonkinlaisesta hallinnollisen keskustan tapaisesta. Talo sijaitsi mukulakivetyn aukion laidalla ja sen takapihalle antavista ikkunoista näkyi suojeltu mäntymetsä joka ulottui Atlantille saakka. Minulle ei selvinnyt mitä he puuhasivat keskenään kaiket päivät, silloin kun Aliina ja minä olimme läsnä, me kaikki retkeilimme rannoilla ja lähi-seuduilla. Kävimme jopa Lissabonissa saakka koska sinne oli vain viitisenkymmentä kilometriä. Lissabon oli niin iso kaupunki etten oikein käsittänyt sitä, se huimasi minua, en pitänyt koko paikasta. Siellä me kaikki neljä istuimme kahvilla näköalatasanteella ja pulut kiertelivät jaloissamme. Juuri kun olin repäissyt leivoksestani palasen, Tuomas tarttui vikkelmästä ranteeseeni, osoitti isoa kylttiä selkämme takana ja sanoi ettei lintuja saanut missään nimessä ruokkia. ”Miksi ne sitten parveilevat täällä?” minä vitsailin. ”Koska kaikki kyyhkyset eivät osaa lukea”, Tuomas sanoi ja nauro i niin että hänen täydellisiksi muokatut hampaansa välkkyivät.

Varakkaiden ihmisten tapaan Maria ja Tuomas eivät ikinä puhuneet rahasta. Se oli heille yhtä mutkaton itsestäänselvyys kuin ilma. Silti he eivät olisi väittäneet tai edes vihjanneet etteikö raha merkitsisi heille mitään, he eivät vain puhuneet rahasta meidän seurassamme.

Joimme kahvit loppuun, Tuomas maksoi laskun ja lähdimme pitkin puistikon viertä kulkevaa katua. Aliina ja Maria kulkivat edellä, Tuomas ja minä takana. Raitiokiskot säkenöivät, häikäisevästi ne loistivat auringonvalossa joka siihen vuodenaikaan saattoi olla viisto ja arvaamaton. Maria ja Tuomas olivat vuokranneet matkaa varten mustan kahdeksanpaikkaisen auton ja sen kyydissä me palasimme Vasco da Gaman sillan kautta Azeitäoon. Olimme sopineet ajan viininmaisteluun paikallisella tilalla. Tuomas pysäköi parkkipaikalle roomalaisten istuttamien oliivipuiden viereen ja astuimme ulos autosta. Viinitila oli vanha ja kuuluisa, sen omistaja esiintyi jonkinlaisena hyväntekijänä ja luonnonystävänä. Viinit joita maistoimme olivat erinomaisia, samoin tilan oliivit ja juustot. Ostimme muutaman pullon mukaan vaikka tiesimme että kylän Intermarché myi samaa vuosikertaa puolet halvemmalla.

Illan viileessä istuimme takapihalla kivipöydän ääressä, yön pimetessä männyt muuttuivat salaperäisiksi tähtitaivaan alla. Tuomas joi punaviiniä. Hän oli juonut siitä lähtien kun oli lopettanut autolla ajon siltä päivältä. Hänen hampaansa näyttivät pikemminkin harmailta kuin valkoisilta ja hänen kirkkaat silmänsä ja kasvojensa iho samenivat. Me muut keskustelimme vilkkaasti, Tuomas ei puhunut mitään. Hän istui vain kädet niskan takana ja tuijotti kaukaisuuteen kasvoillaan velto ja ylimielinen virne. Hän tuijotti meidän lävitsemme, pöydän, tyhjien pullojen, lasien ja ruoantähteiden lävitse. Mitä Tuomas näki? En tiedä. Mitä ihminen näkee kun kaikki näkyy läpi? Luultavasti itsensä, mutta ulkoapäin. Maailma rakentuu siten.

Seuraavana päivänä teimme retken Sesimbran kaupunkiin ja sen läheisille hiekkarannoille. Tuomas oli edelleen vähäpuheinen ja päyili meitä kuin olisimme muukalaisia. Vasta iltapäivällä kun olimme uineet kylmässä meressä, Tuomas tuli taas hyvälle tuulelle ja vitsaili niin kuin hänellä oli tapana. Hän naureskeli kukkulalla oleville garumaltaiden raunioille, sille kuinka auringossa mätänevän kalan haistoi vieläkin vaikka kala oli yhtä vanhaa kuin ne roomalaisten istuttamat oliivipuut. Me olimme tottuneet Tuomaksen mielialan vaihteluihin, osasimme odottaa niitä emmekä olleet huolissamme. Me säälimme Tuomasta. Me tiesimme että Tuomas kärsi pahasta unettomuudesta, oli kärsinyt jo lapsesta saakka. Hän saattoi nukkua yössä vain kolme tuntia ja nuo kolme tuntia olivat kuulemma täynnä outoja näkyjä, valoja, ulosteita ja teurastusta. Loppuyön hän omien sanojensa mukaan kuljeskeli edestakaisin, pelasi pasianssia, katsoi rikosohjelmia, työskenteli tietokoneella tai kuunteli kuulokkeilla ”surullista elektronista” musiikkia. Useimmiten Maria pakotti Tuomaksen ottamaan unilääkkeen joka auttoi nukkumaan säpsähtelemättä enimmän osan yöstä.

Näistä muistoista minä palasin nopeasti nykyhetkeen.

”Mä sain lapsenhoitajalta viestin ettei meidän tarvitse mennä sinne. Marian vanhemmat tulevat kohta Kertun seuraksi ja ovat paikalla kunnes Maria ja Tuomas palaavat”, Aliina sanoi.

Ja niin lauantaiaamu jatkui, hitaana ja hiljaisena. Aliina ja minä pysyttelimme kotona. Lueskelimme, teimme aamiaista, kuuntelimme radiota, siivosimme, joimme kahvia. Välillä tarkistimme puhelimestamme kuuluiko

Mariasta ja Tuomaksesta mitään, välillä yritimme soittaa heille kunnes lakkasimme yrittämästä.

Ja näin tämä alkaa, vähän raskaasti, vähän kömpelösti tämä alkoi.

*”MÄ OLEN PIMEÄ PLANEETTA,
MÄ SAAN VALONI MUUALTA.”*

Aliinan ja Onnin ystäväpariskunta katoaa illanistujaisten jälkeen kuin maan nielemänä. Huoli heistä kasvaa hiljalleen. Onnin olo on myös oudon eksynyt, kun ystävä, vahva ja itse-riittoinen Tuomas, on äkisti poissa. Yksinäisillä kävelyretkillään pitkin Helsingin rantoja Onni uppoaa omaan menneisyyteensä ja pohtii symbioottista suhdettaan Tuomakseen. Loistavatko he molemmat vain lainavaloa?

Niin kaunis on maa on arvoituksellinen romaani nykyihmisen ratkaisevista valinnoista ja todellisuudesta, joka yllättäen nyrjähtää sijoiltaan.

”Pääskynen on maamme taitavimpia prosaisteja.”

HELSINGIN SANOMAT



Kansi: Laura Lyytinen